

Tamás, Urbán Norbert, Varga Eszter, Bujnóczki Zalán, Kiss László rajzoló.

ISTVÁNOVITS ESZER – ALMÁSSY KATALIN –
JAKAB ATTILA – GERGELY BALÁZS – SCHOLTZ RÓBERT –
PINTYE GÁBOR – KÁDAS ZOLTÁN

279. Nyíregyháza-Oros, Kánya-hegy-dűlő

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) R, Ú

A Nyíregyházát keletről elkerülő út 28. sz. lelőhelyén a 2002. évi terepjárás során kora bronzkori és császárkori települések nyomait regisztráltuk. A nyomvonalától kissé nyugatra egy szétszántott rézkori objektum (feltehetőleg ház?) maradványait figyeltük meg a szántásban.

2004-ben a nyomvonalba eső 3433 m²-en késő rézkori település részletét tártuk fel. A terület erősen lejt nyugati, illetve délnyugati irányban. Az objektumok egy része igen mély részen került elő. Általában feltört az aljukban a víz. Az altalaj alapvetően sárga homok.

Összesen 13 régészeti objektumot tártunk fel: 9 késő rézkori gödröt, 3 lelet nélküli – de valószínűleg ugyancsak a rézkori településhez tartozó – gödröt és 1 újkori objektumot. Az egyik rézkori gödörben egy edénydepót találtunk.

GINDELE RÓBERT – KÁDAS ZOLTÁN

280. Nyíregyháza-Oros, Lévai-tag

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Sza

A Nyíregyházát keletről elkerülő út 53. sz. lelőhelye a Balkányi főfolyás keleti partját alkotó homokháton húzódik végig. Északon a 33. lelőhelyhez kapcsolódik, ettől egy 50 m széles erdősáv választotta el, amely alatt a régészeti jelenségek nem szűntek meg. Délen a lelőhely határát egy gázvezeték vonala jelenti.

A nyomvonal alatti 15 452 m² területen 519 régészeti objektumot tártunk fel. A keltezhető régészeti objektumok közül egy bronzkori gödör, az összes többi egy császárkori telep része. Közülük 11 ház, 1 akol, 9 kút, 3 füstölő, 2 árok és 235 gödör, illetve gödörbokor. Nem tudtuk meghatározni, de nyilván ugyanennek a telepnek az objektuma 2 ház, 11 árok, 30 cölöplyuk, 213 gödör.

A feltárt telepobjektumok két területen mutattak sűrűsödést. A lelőhely északi részén két ház valószínűleg a 33. sz. lelőhely déli részén feltárt telephez kapcsolódik. A lelőhely közepén, egy természetes magaslaton csoportosult a többi kilenc feltárt ház. A házak alaprajzi elrendezése és szerkezete nem egységes. Az eltérés valószínűleg különböző építési eljárás eredménye, amely adódhat mind kronológiai, mind funkcionális különbségekből.

Mindkét házcsoporthoz közelében egy-egy füstölőt találtunk. Ezek egy-egy tűzteret alkotó gödörből és ezekhez csatornával csatlakozó egy-egy füsttérből álltak. A házcsoporthoz körül a – leginkább tárolóveremként szolgáló – gödrök sűrűsödtek. Gyakori volt a gödrök alján a

vékony hamuréteg. Egyes gödrökben egész disznó-, vagy kutyacsontvázak feküdtek, illetve két gödörben egy-egy emberi csontváz. Az árkok többsége egyenes, K-Ny tájolású; kettő ívelt, egy pedig ovális területet zár körül.

A lelőhely leglátványosabb objektumai a kutak. A talajvíz szintjének közelében megőrződtek az oldalak biztosítására szolgáló vesszőfonatok: 14–20 vastagabb, függőlegesen levert cövek köré, vékonyabb faágakból font sövény.

A leletanyag többségét a kerámia adja. A legnagyobb mennyiségben a finoman iszapolt szürke áru került elő, kisebb számban mindenütt finom vörös áru is kíséerte. Kisebb számban, de mindenütt előkerült kézi kerámia is. A szemcsésebb, korongolt kerámia viszont csak három – a lelőhely közepén csoportosuló – objektumban fordult elő. A kevés számú fémleletből csak egy ívelt és csavart végű fémhuzal – talán egy vödör füle –, valamint egy sarló pengéje érdemel említést.

MARTA, LIVIU – KÁDAS ZOLTÁN – ASTALOS, CIPRIAN

281. Nyíregyháza-Oros, Malom-hegy-dűlő

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) I

A Nyíregyházát keletről elkerülő út 32. sz. lelőhelyén 2002-ben a terepjárás során bronzkori, vaskori(?), császárkori és népvándorlás kori(?) cserepeket gyűjtöttünk. A lelőhelyet közepesen intenzívnek becsültük. A 2004. évi megelőző feltáráskor a humuszolás során mindössze egy gödörre és egy árokra akadtunk. Koruk kérdéses.

GINDELE RÓBERT – KÁDAS ZOLTÁN

282. Nyíregyháza-Oros, Nagyrét-dűlő

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) R, B, Sza, Á

A Nyíregyházát keletről elkerülő út építését megelőzően régészeti feltárást végeztünk a dűlő területére eső négy lelőhelyen.

25. sz. lelőhely: A 2002–2003. évi terepbejárás során nagyobb mennyiségű rézkori, bronzkori és középkori cserepet gyűjtöttünk. 2004-ben szondázó kutatást végeztünk 3400 m²-nyi területen. Annak ellenére, hogy a szántásban továbbra is nagyobb mennyiségű kora bronzkori és Árpád-kori kerámiát találtunk, régészeti objektum nem került elő. Ez arra utal, hogy a lelőhelyet a mezőgazdasági munka elpusztította. Ugyanakkor egy igen mély fekvésű részről van szó, ami kérdésessé teszi, hogy csakugyan lelőhely-e.

29. sz. lelőhely: A 2002–2003-as terepjárás során rézkori és császárkori településnyomokat regisztráltunk. 2004-ben 13 449 m²-t kutattunk, összesen 52 objektumot tártunk föl. Többségük rézkori, de néhány császárkori és Árpád-kori is akadt közöttük. A feltárást több újkori objektum nehezítette. Az Árpád-kori házak közül 3 víz közelében egy csoportban került elő, közülük kettő ún. „nyeles” ház.

Az objektumok közül rézkori 24 gödör, 1 árok, közelebről nem meghatározható őskori – valószínűleg az

előbbi telephez tartozó – gödör 2, császárkori 2 gödör. Árpád-kori 4 ház, 3 körárok és 1 kemence, meghatározatlan korú 8 gödör; újkori 7 objektum.

30. sz. lelőhely: A 2002. novemberi terepbejárás során császárkori településre utaló gyér nyomokat regisztráltunk a dűlő középső részén. 2004-ben 1200 m²-t kutattunk, összesen 3 objektumot tártunk föl (1 bronzkori gödört, 1 császárkori árkot és 1 – talán császárkori – tűzhelyt). Nagyon kevés anyag került elő belőlük, leginkább szarmata és bronzkori kerámia. A legnagyobb objektum egy árok volt, mely négyszög alakban határolt egy területet, egyik vége ismert, a másik vége valószínűleg a dűlőút alatt végződik.

31. sz. lelőhely: A 2002–2003-ban végzett terepbejárás során őskori és császárkori településre utaló nyomokat regisztráltunk a dűlő északi részén. 2004-ben feltártuk a nyomvonal alatti 1,32 hektáros területet.

Az altalaj alapvetően különböző színű homok, helyenként agyagos vagy löszös felületekkel. A feltárandó terület nyugati oldalán mélyebb, vizes terület húzódott (vízmeder?), ahol szintén találtunk régészeti objektumokat. A terepbejárás során tapasztaltaknak megfelelően a lelőhelyet a szántás nagymértékben bolygatta, sok gödörnek már csak az alja maradt meg. Nehezítette a munkát a magas talajvízszint. Összesen 787 objektum került elő.

Rézkori 8 gödör, kora bronzkori 1 ház és 12 gödör, késő bronzkori 1 ház. További 1 árok és 5 gödör bronzkori, de anyaguk pontosabb kormeghatározásra nem alkalmas. Óskori 1 árok, 4 cölöplyuk és 72 gödör. Császárkori 2 ház, 3 kemence, 2 tűzhely, 1 füstölő, 2 további ipari létesítmény, 1 kultikus objektum, 4 cölöplyuk, 1 kettős körárok, 20 árok és 329 gödör. Nem meghatározható a kora 253 további gödörnek, 33 cölöplyuknak, 18 ároknak; 2 objektum újkorinak bizonyult.

Munkatársak: Gergely Balázs régész, Bocz Péter, Mester Andrea, Bakos János technikusok, Simonné Asztalos Henrietta adattáros, Király József, Gábor Tamás grafikusok.

GINDELE RÓBERT – BABOLCSI ANDREA –
ISTVÁNOVITS ESZTER – ALMÁSSY KATALIN

283. Nyíregyháza-Oros, Nyulaska, Szék-dűlő

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) A

A Nyíregyházát keletről elkerülő út nyomvonalán a terepbejárás során 2003-ban igen szórványosan regisztráltunk cserepeket a területről (36. lelőhely). Az ásatás 2003–2004-ben folyt. Az É-D-i nyomvonal három K-Ny-i alacsony dombot vág át. Mindháromat megkutatuk. A feltárt terület 1,5 ha.

A déli dombvonulaton mindössze egyetlen objektum került elő. Az északi dombon igen gyér leletanyaggal telepobjektumokat tártunk föl, a középső dombon pedig egy késő avar temető részletét. A sírok szomszédságában is volt néhány telepobjektum, ennek ellenére úgy véljük, hogy a telep és temető összetartozott.

A sírok leletanyaga szegényes: főként edények, kések, csatok, orsók kerültek elő, valamint nagyobb mennyiségben állatcsont melléklet. A sírok között volt egy hamvasztásos is.

Összesen 55 sírt, 4 sír formájú üres gödört, és 41 telepobjektumot – közte 4 házat – tártunk fel. A temető jelentősége, hogy pillanatnyilag az egyik legkeletibb késő avar lelőhely. A település fontosságát abban látjuk, hogy nagy valószínűséggel a temetőhöz tartozik. Sajátos, hogy egy egykori vízmeder másik partján helyezkedik el.

A leletek a nyíregyházi Jósa András Múzeumba kerültek.

Munkatársak: Bálint Marianna, Pintye Gábor, Scholtz Róbert régészek, Jakab Attila egyetemi hallgató, Mester Andrea, Bocz Péter technikusok, Németh Erika, Szinyéri Péterné, Takácsné Varga Ágnes restaurátorok, Ulrich Attila helytörténész, Simonné Asztalos Henrietta adattáros és Király József grafikus.

ISTVÁNOVITS ESZTER – ALMÁSSY KATALIN

284. Nyíregyháza-Oros, Úr-Csere

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Sza, Ge

A 2002-ben végzett terepbejárás tapasztalatai bronzkori és császárkori településre utaltak. 2004-ben 14 620 m²-nyi területen 323 objektumot tártunk fel.

A lelőhely (Nyíregyháza keleti elkerülő 26. lh.) a Balkányi főfolyás keleti partját alkotó, É-D irányba húzódó homokháton fekszik. Északon egy vizenyős, mocsaras mélyedés választja el a 27. lelőhelytől, míg délen egy dűlőút a 33. lelőhelytől.

A bronzkorra keltezhető jelenségek közül a legjelentősebb egy nagyméretű árok. Enyhe ívben DK-ÉNy irányban szeli át a feltárt területet, megfigyelt hossza 134,5 m, a nyelés szintjétől mért mélysége 2 m és legnagyobb nyílása itt 2,6 m. Rendeltetése nem állapítható meg bizonyosan. A légi felvételeken megfigyelhető, hogy az É-i részen az árok ívesen K felé fordul. Vonala déli irányban nem követhető. Az árok a feltárt terület K-i részét alkotó, 3 m-re kimagasodó homokháton övezte, valószínűleg védelmi célokból. Az árok „belső” oldalán, a homokháton a bronzkori objektumok sűrűsödést mutatnak, míg a „külső”, nyugati oldalon számuk szignifikánsan kevesebb. Az árok betöltésének alsó részén szürkés, hamus réteg található. A betöltésben nagy mennyiségű édesvízi csiga háza került elő. E nagyobb folyóvizekben élő fajta (Vremir M. megállapítása) jelenléte azt sugallja, hogy az árok összeköttetésben lehetett a Balkányi-főfolyás elődjét alkotó Kálló-érrel, azaz az árokban időszakonként(?) folyó víz az említett érbe ömlött. Az árok betöltésében talált leletanyag – köztük bronzbaltá öntőmintája és egész edények – Kr. e. 12. századra (RBD fázis, vagy Kalicz-Bóna-Kemenczei kronológiájában a késő bronzkor 2a fázisa) keltezi és a Berkesz kultúrához köti az objektumot.

A bronzkori telep feltárt részét 1 ház, 124 gödör, 3 gödörbokor és a fenti árok alkotta. A császárkori telep-